

ESF projekts „Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības administratīvās kapacitātes stiprināšana”

4.2.aktivitāte „Normatīvo aktu un politikas dokumentu ekspertīze”
Eiropas Savienības normatīvo aktu un politikas dokumentu ekspertīze

2011.gada aprīļa ziņojums

Grozījumi likumā Par arodbiedrībām

Rīga, 2011.gads

Saturs

1. Ievads
2. Arodbiedrību tiesiskā regulējuma trūkumi
 - 2.1. Arodbiedrību brīvība un atsauce uz tās tiesisko pamatu
 - 2.2. Jēdziens „nozare”
 - 2.3. Arodbiedrības dibināšanas sliexsnis
 - 2.4. Arodbiedrību reģistrs
 - 2.5. Likumdošanas iniciatīva un dalība likumdošanas procesā
 - 2.6. Atsauces uz tiesību normām
 - 2.7. Novecojuši un nekorekti jēdzieni
3. Valsts institūciju likuma „Par arodbiedrībām” piedāvātie izmaiņu varianti
 - 3.1. Pirmais variants: jauns un moderns arodbiedrību likums
 - 3.2. Otrais variants: Likuma grozījumi, ar kuriem noteiktu arodbiedrību reģistra vešanas kārtību un reģistrācijai izvirzāmās prasības
 - 3.3. Trešais variants: grozījumi Likumā ar atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likumu
4. Secinājumi. Jauna likuma „Par arodbiedrībām” iespējamais saturs

Pielikums Nr.1 Igaunijas Republikas likums Par arodbiedrībām (neoficiāls tulkojums latviešu valodā).

Pielikums Nr.2 Lietuvas Republikas likums Par arodbiedrībām (angļu valodā).

1. Ievads

Likums „Par arodbiedrībām”¹ (turpmāk – Likums) ir pieņemts neilgi pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1990.gada decembrī. Kopš pieņemšanas brīža tas tika grozīts tikai divreiz 2003. un 2005.gadā.² Likums nosaka arodbiedrību veidošanas brīvību, reģistrācijas nosacījumus, arodbiedrību attiecības ar valsts pārvaldes institūcijām un darba devēju, biedru interešu aizstāvību un lomu strīdu risināšanas procesos. Likums ir arodbiedrību darbības pamata instruments. Taču šis instruments ir „novecojis.” Tajā ir normas, kas neatbilst citās tiesību normās noteiktajam regulējumam, ir novecojuši jēdzieni un neprecizitātes. Turklāt Uzņēmumu reģistrs (turpmāk – UR) ir ziņojis par problēmām ar arodbiedrību reģistrāciju, proti, problēmām ar iesniedzamajiem dokumentiem, arodbiedrību reģistrā ierakstāmajām ziņām, kā arī ar arodbiedrību struktūrvienībām un to reģistrāciju.

Līdz ar to ir aizsākusies diskusija par nepieciešamajām izmaiņām Likumā, kas sakārtotu neprecizitātes. Šis ekspertīzes mērķis ir apkopot Likuma nozīmīgākos trūkumus un iespējamos grozījumu variantus, lai sniegtu juristiem atbalstu sava viedokļa argumentēšanā likumdošanas procesā. Papildus ekspertīzē tiks apskatīti UR piedāvātie izmaiņu varianti, to pozitīvas un negatīvas puses, kā arī piemēri no Lietuvas un Igaunijas arodbiedrību likumu uzbuves un darbības. Beigās tiks apskatīts piedāvājums jauna Likuma saturam.

2. Arodbiedrību tiesiskā regulējuma trūkumi

2.1. Arodbiedrību brīvība un atsauce uz tās tiesisko pamatu

1.pants. Arodbiedrību jēdziens

Saskaņā ar [Deklarāciju par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu](#) un Latvijas likumiem republikas iedzīvotājiem ir tiesības brīvi veidot arodbiedrības.

Latvijas Republikas arodbiedrības ir neatkarīgas sabiedriskas organizācijas, kas pauž, pārstāv un aizstāv savu biedru darba un citas sociālās un ekonomiskās tiesības un intereses saskaņā ar Latvijas Republikas likumu "Par arodbiedrībām", citiem Latvijas Republikā spēkā esošajiem likumiem un Latvijas Republikas arodbiedrību statūtiem, kā arī ievērojot principus un normas, kas noteiktas [Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā](#) un citos starptautiskajos paktos un konvencijās.

¹ Likums "Par arodbiedrībām" (Ziņotājs, 3, 31.01.1991.) [stājas spēkā 02.01.1991.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 12.07.2005.

² 08.05.2003. likums "Grozījums likumā "Par arodbiedrībām"" ("LV", 76 (2841), 22.05.2003.) [stājas spēkā 05.06.2003.]; 09.06.2005. likums "Grozījums likumā "Par arodbiedrībām"" ("LV", 99 (3257), 28.06.2005.) [stājas spēkā 12.07.2005.].

Likums tika pieņemts 1990.gada 13.decembrī. Savukārt, Latvijas Republikas Satversmes grozījumi, kuri nosaka arodbiedrību brīvību, tika pieņemti vēlāk - 1998.gadā.³ Valsts pienākums aizsargāt arodbiedrību brīvību tika ietverts Satversmes 108.pantā. Taču atsauce uz šo dokumentu netika iekļauta Likumā. Tāpat Likumā nav atsauces uz Darba likumu, kurš nosaka, ka caur arodbiedrībām darbinieki īsteno savas sociālās, ekonomiskās un profesionālās tiesības un intereses.⁴

Papildus Likuma 1.panta formulējums izraisa jautājumu, vai arodbiedrības Latvijā var veidot tikai Latvijas iedzīvotāji vai arī Eiropas Savienības pilsoņi un trešo valstu pilsoņi, kuri ir saņēmuši darba atļaujas Latvijā. Tāpat esošais panta formulējums nosaka, ka arodbiedrības aizsargā tikai savu biedru intereses, atstājot neskaidru arodbiedrību kompetenci aizsargāt darbinieku, kuri vēl nav iestājušies arodbiedrībā, intereses.

2.2.Jēdziens „nozare”

2.pants. Arodbiedrību veidošanas brīvība

Tiesības veidot arodbiedrības ir Latvijas Republikas iedzīvotājiem, kuri strādā vai mācās.

Arodbiedrības var veidot pēc arodu, nozaru, teritoriālā vai citiem principiem. Darba devēji var veidot savas arodbiedrības. Arodbiedrību darbības formas, organizatorisko struktūru un to veidošanas kārtību nosaka un regulē pašu arodbiedrību pieņemtie statūti un šis likums.

Lēmumu par arodbiedrību darbības izbeigšanu vai arī to apvienošanu teritoriālajās, nozaru vai citās savienībās pieņem arodbiedrības biedri statūtos noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Likuma 2.pantu nozares ir viens no principiem, pēc kura var veidot arodbiedrības. Vienlaikus neviens normatīvais akts nesniedz nozares definīciju. Tas savukārt apgrūtina ģenerālvienošanos slēgšanu, jo darba devēju izveidotās nozaru apvienības ne vienmēr atbilst arodbiedrību nozaru apvienībām. Līdz ar to būtu nepieciešams detalizētāks regulējums nozares sadalījumam vai arī atsauce uz tiesību normu, kura sniegtu vadlīnijas arodbiedrību nozaru klasificēšanai un atvieglotu sociālo dialogu nozares līmenī.

Diskusijai būtu atstājama 2.pantā ietverta tiesība veidot arodbiedrības tikai tām personām, kuras strādā vai mācās, neietverot, piemēram, pensionārus un bezdarbniekus.

³ 15.10.1998. likums "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" ("LV", 308/312 (1369/1373), 23.10.1998.) [stājas spēkā 06.11.1998.].

⁴ 20.06.2001. likums "Darba likums" ("LV", 105 (2492), 06.07.2001.; Ziņotājs, 15, 09.08.2001.) [stājas spēkā 01.06.2002.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 25.03.2010. 10.panta pirmās daļas 1.apakšpunkts.

2.3. Arodbiedrības dibināšanas sliekšnis

3.pants

Arodbiedrību reģistrē, ja tajā ir apvienojušies ne mazāk par 50 biedriem vai ne mazāk par vienu ceturtdaļu uzņēmumā, iestādē, organizācijā, profesijā vai nozarē strādājošo.

Viena no visvairāk kritizētajām Likuma normām ir arodbiedrību dibināšanas sliekšnis. Kritērijs - ne mazāk par 50 darbiniekiem vai ne mazāk par vienu ceturto daļu strādājošo - izsauca Eiropas Sociālo tiesību komitejas asus komentārus. Komiteja, kura veica uzraudzību pār Eiropas Sociālās hartas⁵ normu izpildi, savos secinājumos par Latvijas hartas normu izpildi norādīja, ka sliekšnis ne mazāk par 50 biedriem vai ne mazāk par vienu ceturtdaļu uzņēmumā, iestādē, organizācijā, profesijā vai nozarē strādājošo ir neracionāli augsts un veido nepamatotu biedrošanās brīvības ierobežojumu.⁶ Līdzīgu uzskatu puda arī Starptautiskais nodarbinātības birojs. Saskaņā ar biroja atskaiti par Starptautiskās darba organizācijas 1948.gada konvenciju Nr.87, „Par asociāciju brīvību un tiesību aizsardzību, apvienojoties organizācijās” šāds minimālā biedru skaita nosacījums arodbiedrības dibināšanai, neskatoties uz to, ka 50 biedri vai ne mazāk par vienu ceturtdaļu uzņēmumā ir alternatīva nevis kumulatīva prasība, ir nepamatoti augsts.⁷

Salīdzinājumam – Lietuvā arodbiedrības dibināšanai ir nepieciešami tikai 20 darbinieki vai 1/10 daļa uzņēmumā strādājošo,⁸ savukārt, Igaunijā – tikai 5 darbinieki.⁹

LBAS pēc apspriedes ar nozaru juristiem secināja, ka arodbiedrības Latvijā neuzskata Likuma 3.pantā noteikto dibināšanas sliekšni par augstu, jo Likums paredz vieglu arodbiedrību struktūrvienību veidošanas kārtību. Atbilstoši Likuma 2.pantam arodbiedrību organizatorisko struktūru un to veidošanas kārtību nosaka un regulē pašu arodbiedrību pieņemtie statūti. Saskaņā ar vairākuma arodbiedrību statūtiem, arodbiedrības struktūrvienību

⁵ Eiropas Sociālā harta. Pieejama latviešu valodā: <http://www.humanrights.lv/doc/regional/esh.htm>.

⁶ European Social Charter. European Committee of Social Rights. Conclusions XIX-3 (2010) (LATVIA) Articles 5 and 6 of the Charter.

Pieejams: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Conclusions/ConclusionsIndex_en.asp, p.4.

⁷ Starptautiskā nodarbinātības biroja atskaite par Starptautiskās darba organizācijas par 1948.gada konvenciju Nr.87, „Par asociāciju brīvību un tiesību aizsardzību, apvienojoties organizācijās” (International Labour Office Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendation. Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1948 (No.87) Direct Request 2008).

⁸ Law of the Republic of Lithuania. Law on Trade Unions. 21 November 1991 No I-2018. As last amended on 4 June 2010 – No XI-882.

⁹ Igaunijas Republikas likums „Par arodbiedrībām”. Pieņemts 2000.gada 14.jūnijā. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/text/en/X30087K1.htm>.

– aroorganizāciju - var izveidot trīs biedri.¹⁰ Līdz ar to tikai trīs darbinieki var veidot arodbiedrības struktūrvienību, pievienojoties jau esošajai arodbiedrībai.

2.4.Arodbiedrību reģistrs

Likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" (turpmāk – UR likums)¹¹

2.⁹ pants. Arodbiedrību reģistra vešana

Uzņēmumu reģistra valsts notāri arodbiedrību reģistru ved saskaņā ar likumu "Par arodbiedrībām", šā likuma noteikumiem par biedrību un nodibinājumu reģistra vešanu un citiem normatīvajiem aktiem.

18.¹ pants. Iesniegto dokumentu izskatīšana biedrību un nodibinājumu reģistra vešanai

Izskatot iesniegtos dokumentus, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pārbauda, vai:

- 1) iesniegti visi likumos paredzētie dokumenti, kurus reģistrē (pievieno lietai) vai uz kuru pamata izdara ierakstu biedrību un nodibinājumu reģistrā;
- 2) dokumentiem, kurus reģistrē (pievieno lietai) vai uz kuru pamata izdara ierakstu biedrību un nodibinājumu reģistrā (izņemot gada pārskatus), ir juridisks spēks un vai citas formas prasības atbilst normatīvajiem aktiem, kā arī vai ziņu un noteikumu apjoms un saturs atbilst normatīvajiem aktiem un citiem reģistrācijas lietā esošajiem dokumentiem;
- 3) biedrību un nodibinājumu reģistrā nav reģistrēts cits tiesisks šķērslis.

Uzņēmumu reģistra kompetencē neietilpst biedrības vai nodibinājuma lēmuma pieņemšanas faktisko apstākļu pārbaude.

Ja, pārbaudot šā panta pirmajā daļā minētos apstākļus, šķēršļi nav konstatēti, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par ieraksta izdarīšanu (15.pants) vai dokumentu reģistrāciju (pievienošanu lietai).

Ja tiek konstatēts, ka nav ievērotas šā panta pirmās daļas prasības, bet šie trūkumi ir novēršami, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par ieraksta izdarīšanas vai dokumentu reģistrācijas (pievienošanas lietai) atlikšanu (izņemot gadījumu, kad saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likumu jāpieņem lēmums par atteikumu izdarīt ierakstu). Lēmumā par ieraksta izdarīšanas vai dokumentu reģistrācijas (pievienošanas lietai) atlikšanu Uzņēmumu reģistra valsts notārs norāda saprātīgu termiņu trūkumu novēršanai. Minētais termiņš nedrīkst būt īsāks par mēnesi. Ja dokumenti, kuros trūkumi novērsti, tiek iesniegti pēc lēmumā norādītā termiņa, atkārtoti jāmaksā valsts nodeva.

Pārbaudot Biedrību un nodibinājumu likuma 6.panta trešajā daļā norādītos apstākļus, Uzņēmumu reģistra valsts notārs ir tiesīgs pieņemt lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu tad, ja:

- 1) biedrības vai nodibinājuma pieteiktais nosaukums sakrīt ar biedrību un nodibinājumu reģistrā un citos Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros ierakstītu vai ierakstīšanai pieteiktu nosaukumu (firmu);
- 2) starp biedrības vai nodibinājuma pieteikto nosaukumu un biedrību un nodibinājumu reģistrā un citos Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros jau ierakstītu vai ierakstīšanai pieteiktu nosaukumu (firmu) vienīgā atšķirība ir atstarpes un

¹⁰ N.Mickeviča. Darbinieku kolektīvās pārstāvības tiesiskais regulējums Latvijā un darbinieku pārstāvības modeļi Eiropas Savienībā. 2010.augusta ziņojums. Pieejams: http://www.lbas.lv/upload/stuff/201009/darbinieku_parstavibas_tiesiskais_regulejums_31082010.pdf. 7.lpp.

¹¹ 20.11.1990. likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" (Ziņotājs, 49, 06.12.1990.) [spēkā ar 01.12.1990.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 01.12.2010.

pieturzīmes starp nosaukumā (firmā) lietotajiem burtiem, cipariem vai lielo un mazo burtu lietošana.

Ja dokumentos konstatētie trūkumi nav novēršami vai iesniegtās ziņas nav reģistrējamas biedrību un nodibinājumu reģistrā, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par atteikumu reģistrēt (pievienot lietai) dokumentus vai izdarīt ierakstu biedrību un nodibinājumu reģistrā. Valsts nodeva šādā gadījumā netiek atmaksāta.

Ja Uzņēmumu reģistram tiek iesniegti nepārprotami pierādījumi, kas apliecina paraksta viltošanas faktu, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par atteikumu reģistrēt (pievienot lietai) dokumentus vai izdarīt ierakstu biedrību un nodibinājumu reģistrā.

Pārbaudot pieteiktā nosaukuma atbilstību šā panta piektās daļas noteikumiem, Uzņēmumu reģistra valsts notārs vērtē biedrības un nodibinājuma nosaukumu un citos Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētos nosaukumus (firmas) bez norādes uz to tiesisko formu.

18.2 pants. Ierakstu izdarīšana biedrību un nodibinājumu reģistrā

Ierakstus biedrību un nodibinājumu reģistrā elektroniskā veidā izdara Uzņēmumu reģistra valsts notārs, par ierakstu izdarīšanu pieņemot attiecīgu rakstveida lēmumu.

Lēmums par ieraksta izdarīšanu stājas spēkā pēc tā parakstīšanas ar brīdi, kad Uzņēmumu reģistra valsts notārs elektroniski apliecinājis ieraksta pilnīgumu un pareizību (autorizējis), ja vien lēmumā nav paredzēts vēlāks spēkā stāšanās datums vai tā spēkā stāšanās ir atkarīga no cita lēmuma spēkā stāšanās. Šādā gadījumā par to izdara attiecīgu atzīmi biedrību un nodibinājumu reģistra ierakstos.

Lēmuma spēkā stāšanās laiku nedrīkst noteikt garāku par vienu mēnesi no lēmuma pieņemšanas dienas.

Uzņēmumu reģistra valsts notārs reģistrē kompetentu valsts lēmumus par aizlieguma atzīmes ierakstīšanu biedrību un nodibinājumu reģistrā.

Likums

3.pants. Arodbiedrību reģistrācija

Iesniegumu par arodbiedrības reģistrēšanu Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra valsts notārs izskata normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pēc iesnieguma un statūtu saņemšanas. Par arodbiedrības reģistrēšanu, statūtu grozījumu un citu izmaiņu reģistrēšanu, arodbiedrības izslēgšanu no arodbiedrību reģistra un reģistrācijas apliecības dublikāta izsniegšanu maksājama valsts nodeva. Valsts nodevas apmēru, kā arī tās samaksas kārtību un atvieglojumus nosaka Ministru kabinets.

Arodbiedrību reģistrē, ja tajā ir apvienojušies ne mazāk par 50 biedriem vai ne mazāk par vienu ceturtdaļu uzņēmumā, iestādē, organizācijā, profesijā vai nozarē strādājošo. Ja nepieciešams, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs var pieprasīt informāciju par reģistrējamās arodbiedrības biedru skaitu.

Arodbiedrību neregistrē, ja ir pārkāptas šā likuma prasības, kā arī tad, ja tās statūtos paredzētas darbības, kas ir pretrunā ar Latvijas Republikā spēkā esošajiem likumiem. Par atteikšanos reģistrēt Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs paziņo arodbiedrības dibinātājiem triju dienu laikā, norādot atteikuma iemeslus.

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra valsts notāru lēmumus un rīcību likumā noteiktajā kārtībā var apstrīdēt, iesniedzot Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra galvenajam valsts notāram attiecīgu iesniegumu. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra lēmumu un rīcību likumā noteiktajā kārtībā var pārsūdzēt tiesā.

Neskatoties uz to, ka arodbiedrībām ir atvēlēts savs reģistrs, UR trūkst skaidras arodbiedrību reģistra vešanas kārtības.¹² Nav noteikts, kāda informācija attiecībā uz reģistrētajām arodbiedrībām UR ir jāuzkrāj un jāpublicē, nav noteikts reģistrācijai iesniedzamo dokumentu klāsts un saturs.¹³ UR līdz šim ir piemērojis analogiju ar Biedrību un nodibinājumu likumu, kā to nosaka UR likuma 2.⁹pants. Taču tas nenodrošina skaidra normatīvā regulējuma esamību un, pēc UR domām, noved pie normatīvā regulējuma ļaunprātīgas izmantošanas.

Piemēram, Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrība ir apsūdzējusi UR neprofesionālā rīcībā, kas nodarīja arodbiedrībai kaitējumu. Lieta ir saistīta ar Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrības biedra - Neatkarīgās policistu arodbiedrības (turpmāk – NPA) - izmaiņu NPA valdes sastāvā un NPA juridiskās adreses maiņas kļūdainu reģistrāciju.¹⁴ Administratīvā apgabaltiesa ar 2010.gada 16.decembra lēmumu (turpmāk – tiesas lēmums) atzina UR lēmumu, ar kuru tika reģistrēti jauns priekšsēdētājs un viņa vietnieks, par pirmšķietami prettiesisku un neatbilstošu UR likumā izvirzītajam UR darbības mērķim nodrošināt normatīvajos aktos noteikto ziņu (par reģistrētajiem tiesību subjektiem un juridiskajiem faktiem) publisku ticamību.¹⁵ Tiesa, pieņemot lēmumu, atzina, ka Galvenais valsts notārs nav ievērojis UR likuma 18.¹panta trešo daļu, kas uzliek par pienākumu pirms lēmuma pieņemšanas pārbaudīt, vai nav konstatējami šķēršļi ieraksta izdarīšanai vai dokumentu pievienošanai arodbiedrības reģistrācijas lietai.¹⁶

UR izpildīja tiesas spriedumā pieprasīto un izdarīja ierakstu par atbrīvotiem valdes locekļiem un iecelto jauno valdi, kā arī nomainīja juridisko adresi. Taču mēnesi vēlāk, saņemot atcelto valdes locekļu pieteikumu par izmaiņu valdes sastāvā reģistrēšanu, pamatojoties uz arodbiedrības kongresā nolemtu, pieņēma lēmumu reģistrēt valdes sastāva un juridiskās adreses izmaiņas. Šis lēmums tika apstrīdēts. Izskatot apstrīdēšanas pieteikumu Galvenais valsts notārs norādīja, ka UR likuma 18.¹ panta otrajā daļā noteikts, ka UR kompetencē neietilpst biedrības vai nodibinājuma lēmuma pieņemšanas faktisko apstākļu

¹² Materiāla 2011.gada 21.februāra Uzņēmumu reģistra Konsultatīvās padomes nozaru sēdei. 2.jautājums. Pieejams: http://www.ur.gov.lv/faili/Saliktie%20publiskie/np_21_02_2011.pdf. 1.lpp.

¹³ Turat 1.lpp.

¹⁴ Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrība asi kritizē Uzņēmumu reģistru. LETA 18. decembris 2010. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/latvijas-iekšlietu-darbinieku-arodbiedriba-asi-kritize-uznemumu-registru.d?id=35821595>.

¹⁵ Administratīvās apgabaltiesas 2010. gada 16. decembra lēmums lietā Nr. A420748010 par pagaidu noregulējuma noteikšanu.

¹⁶ Administratīvās apgabaltiesas 2010. gada 16. decembra lēmums lietā Nr. A420748010 (par pagaidu noregulējuma noteikšanu, nav pieejams elektroniski. Atsauce uz lēmumu ietverta Galvenā valsts notāra lēmumā Nr. 1-5/25, 25.02.2011. Par valsts notāra lēmuma negrozīšanu.

Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/?a=65&l=1596&drukat=drukat>. [1] paragrāfs.

pārbaude.¹⁷ Galvenais valsts notārs savā lēmumā atsaucās uz Augstākās tiesas Senāta spriedumiem, kuri nosaka, ka UR pārbauda tikai dokumenta formālo atbilstību likumā noteiktajām prasībām, bet nevērtē lēmumu pieņemšanas faktiskos apstākļus.¹⁸ Notārs atsaucās arī uz Latvijas tiesību ekspertu atziņām, ka UR nav tiesīgs izdarīt pieņemumu, ka reģistrējamos dokumentos norādītās ziņas neatbilst patiesībai, kaut arī pastāv ieinteresētās personas, kas tā apgalvo. Tāpat UR valsts notāram nav tiesību izšķirt privāttiesiskus strīdus vai vērtēt pierādījumus šādā strīdā.¹⁹

Līdzīgas atziņas Galvenais valsts notārs pauda arī citā lietā par arodbiedrības LABA izmaiņu reģistrāciju. UR pēc pieteikuma saņemšanas reģistrēja arodbiedrības LABA izmaiņas informācijā par arodbiedrības vēlētajām amatpersonām ar pārstāvības tiesībām (no esošās valdes tika ievēlēts valdes priekšsēdētājs un valdes priekšsēdētāja vietnieks). Vēlāk LABA lūdza atcelt lēmumu par izmaiņu reģistrēšanu, jo arodbiedrības valdes locekļi lēmumus par arodbiedrības valdes priekšsēdētāja un valdes priekšsēdētāja vietnieka pārvēlēšanu pieņēma ārpus valdes sēdes, pārkāpjot arodbiedrības statūtos noteikto kārtību.²⁰ Izskatot pieteikumu par UR lēmuma apstrīdēšanu, Galvenais valsts notārs savā lēmumā uzsvēra, ka UR kompetencē neietilpst biedrības vai nodibinājuma lēmuma pieņemšanas faktisko apstākļu pārbaude. UR kompetencē ir pārbaudīt dokumentu formālo atbilstību likumā noteiktajām prasībām un nevērtēt lēmumu pieņemšanas faktiskos apstākļus.²¹

Ņemot vērā šādu pretrunīgu tiesību normu interpretāciju UR nācis klājā ar ierosinājumu veikt izmaiņas esošajā regulējumā, skaidri nosakot UR kompetenci arodbiedrību reģistrācijā un vērta uzmanību uz to, ka šobrīd valsts notāri ir spiesti piešķirt nepārbaudītām ziņām publisku ticamību, jo nav tiesiska regulējuma, kā noteikt to, ka publicējamās ziņas ir patiesas un panāktas ar tiesiskām metodēm.²²

¹⁷ Galvenā valsts notāra lēmums Nr. 1-5/25, 25.02.2011. Par valsts notāra lēmuma negrozīšanu. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/?a=65&l=1596&drukat=drukat>.

¹⁸ Turpat [14], atsauce uz šādiem spriedumiem: Augstākās tiesas Senāta 2004. gada 28. janvāra spriedums lietā Nr. SKC-31; 2005. gada 15. februāra spriedums lietā Nr. SKA-27; 2007. gada 19. februāra spriedums lietā Nr. SKA-5/2007; 2008. gada 14. februāra spriedums Nr. SKA-30/2008; 2010. gada 18. marta spriedums lietā Nr. SKA-69/2010].

¹⁹ Turpat, atsauce uz „Uzņēmumu reģistra amatpersonu lēmumu atziņas ar ekspertu komentāriem”. Jurista Vārds. 18.05.2010. Nr. 20. (615).

²⁰ Galvenā valsts notāra lēmums Nr. 1-5/201, 30.12.2010. Par valsts notāra lēmuma atzīšanu par tiesisku. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/?a=65&l=1576>.

²¹ Turpat [7].

²² Materiāla 2011. gada 21. februāra Uzņēmumu reģistra Konsultatīvās padomes nozaru sēdei. 2.jautājums.2.lpp.

2.5.Likumdošanas iniciatīva un dalība likumdošanas procesā

6.pants. Likumdošanas iniciatīvas tiesības

Arodbiedrībām ir likumdošanas iniciatīvas tiesības to republikānisko institūciju personā.

Likuma 6.pants deleģē arodbiedrību republikāniskām institūcijām likumdošanas iniciatīvu. Ar republikānisko institūciju šeit varētu saprast arodbiedrību nacionālo konfederāciju. Vienlaikus Latvijas Republikas Satversmes 64.pants nosaka, ka likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros. Satversmes 65.pants paredz, ka likumprojektus Saeimai var iesniegt Valsts Prezidents, ministru kabinets, Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī Satversmē paredzētos gadījumos un kārtībā viena desmitā daļa vēlētajū. Līdz ar to nedz arodbiedrībām, nedz arodbiedrību nacionālajai apvienībai nav likumdošanas iniciatīvas²³ un Likums šajā jautājumā neatbilst Satversmes normām.

7.pants. Tiesības piedalīties ekonomiskās un sociālās attīstības programmu un likumdošanas aktu izstrādāšanā

Arodbiedrībām ir tiesības piedalīties tādu ekonomiskās un sociālās attīstības programmu, likumu un citu normatīvo aktu izstrādāšanā, kuri skar darba apstākļus un samaksu, cenu veidošanos, sociālo apdrošināšanu un nodrošināšanu, veselības aizsardzību un citus darba un sociālās attīstības jautājumus. Latvijas Republikas Augstākajā Padomē un Latvijas Republikas Ministru Padomē arodbiedrības šīs tiesības realizē ar to republikānisko institūciju starpniecību. Iesniegtie priekšlikumi ir jāizskata un noraidīšanas gadījumā jādod motivēts pamatojums.

Likuma 7.pants nosaka arodbiedrību republikānisko institūciju piedalīšanos ekonomiskās un sociālās attīstības programmu, likumu un citu normatīvo aktu izstrādāšanā, iesniedzot priekšlikumus jau neeksistējošās institūcijās - Latvijas Republikas Augstākajā Padomē un Latvijas Republikas Ministru Padomē. Šajā jautājumā Likumprojekts ir novecojis.

8.pants. Tiesības piedalīties iedzīvotāju dzīves līmeņa kritēriju noteikšanā

Arodbiedrības piedalās republikas iedzīvotāju dzīves līmeņa kritēriju noteikšanā. Arodbiedrībām ir tiesības saņemt no valsts iestādēm bezmaksas informāciju par iedzīvotāju sociālo un ekonomisko stāvokli un pārmaiņām tajā, prasīt, lai republikas valdība nosaka pamatotu iztikas minimumu, ne retāk kā reizi gadā sabalansē darba algu, pensijas, stipendijas un pabalstus saskaņā ar cenu indeksu palielināšanos.

Vienlaikus Likums nesatur regulējumu vai atsauces uz citos tiesību aktos noteikto arodbiedrību oficiālo piedalīšanos likumdošanas procesā. Atbilstoši Nacionālās trīspusējās

²³ Skat. arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 19. maijā spriedumu lietā Nr. 2008-40-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2008-40-01.htm.

sadarbības padomes (turpmāk – NTSP) nolikuma²⁴ 1., 2.punktam un 3.1.apakšpunktam arodbiedrību nacionālā apvienība LBAS piedalās NTSP, kopā ar Ministru kabineta pārstāvjiem un Latvijas Darba devēju konfederāciju, izstrādājot un ieviešot stratēģiju, programmas un normatīvos aktus sociālajos un ekonomiskajos jautājumos. Savas dalības NTSP ietvaros, LBAS arodbiedrību vārdā izskata likumu, Ministru kabineta noteikumu un citu normatīvo aktu projektus un iesniedz priekšlikumus to pilnveidošanai attiecīgajā ministrijā. Taču Likums neietver atsauci uz arodbiedrību piedalīšanos likumdošanas procesā. Līdz ar to būtu nepieciešams precizēt Likumu ar arodbiedrību, proti, to nacionālās savienības, piedalīšanos likumdošanas procesā NTSP ietvaros.

2.6. Atsauces uz tiesību normām

15.pants. Garantijas arodbiedrību biedriem

Nav pieļaujama ar arodbiedrības biedru noslēgtā darba līguma laušana pēc darba devēja iniciatīvas bez arodbiedrības iepriekšējas piekrišanas, izņemot gadījumus, kad tiek pārkāpta darba disciplīna un darba līguma noteikumi.

18.pants. Ar darba devēju kopīgi izskatāmie darba strīdi

Arodbiedrības kopīgi ar darba devēja pārstāvjiem izskata individuālos un kolektīvos darba strīdus.

Ja, izskatot individuālos darba strīdus, nav panākta vienošanās, tos izšķir tiesa.

19.pants. Domstarpību izskatīšana starp arodbiedrību un darba devēju, valsts un saimnieciskās pārvaldes institūcijām

Domstarpības, kas arodbiedrību koleģiālajām institūcijām rodas ar darba devēju par darba apstākļu noteikšanu vai grozīšanu, kā arī sociālajos un ekonomiskajos jautājumos, izskata augstākās attiecīgo arodbiedrību un saimnieciskās pārvaldes institūcijas desmit dienu laikā, piedaloties darba devēja un arodbiedrības pārstāvjiem.

Domstarpības, kuras augstākās attiecīgo arodbiedrību un saimnieciskās pārvaldes institūcijas nevar atrisināt (vai šo institūciju vispār nav), kā arī domstarpības starp arodbiedrībām un valsts institūcijām par darba un citiem sociālajiem un ekonomiskajiem jautājumiem izskata tiesa.

20. pants. Arodbiedrību tiesības pieteikt streikus

Arodbiedrībām ir tiesības pieteikt streikus likumā noteiktajā kārtībā.

Likuma 15.panta ietvertā garantija arodbiedrības biedram dublē Darba likuma²⁵ 110.pantā noteikto aizliegumu uzteikt darba līgumu darbiniekam - arodbiedrības biedram — bez attiecīgās arodbiedrības iepriekšējas piekrišanas (izņemot gadījumus, kas noteikti Darba

²⁴ 30.10.1998. nolikums "Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes nolikums" ("LV", 333 (1394), 05.11.1998.) [stājas spēkā 01.01.1999.]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50582&from=off>.

²⁵ 20.06.2001. likums "Darba likums" ("LV", 105 (2492), 06.07.2001.; Ziņotājs, 15, 09.08.2001.) [stājas spēkā 01.06.2002.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 25.03.2010.

likuma 47.panta pirmajā daļā un 101.panta pirmās daļas 4., 8. un 10.punktā). Darba likuma 110.pants ietver detalizētāku regulējumu atļaušanas kārtībai arodbiedrības biedram, kā arī izņēmumus no šī aizlieguma.

Tas pats attiecas arī uz darba strīdu risināšanas procesu. Darba strīdu risināšanas kārtība ir noteikta Darba strīdu likumā.²⁶ Darba strīdu likums ietver detalizētu kārtību individuālo, kolektīvo un interešu strīdu risināšanai, kā arī arodbiedrību kompetenci pārstāvēt savus biedrus strīdu risināšanas procesā.

Lieki pieminēt, ka Darba strīdu likums un Darba likums tika pieņemti pēc Likuma spēkā stāšanās. Taču nepieciešamie grozījumi, kas saskaņotu tiesību normas, netika veikti.

Visbeidzot Likuma 20.pants iekļauj arodbiedrību tiesību pieteikt streikus likumā noteiktajā kārtībā, taču neprecizē, kurā tieši likumā šī kārtība ir paredzēta. Šajā pantā ir nepieciešama atsauce uz Streiku likumu.²⁷

2.7.Novecojuši un nekorekti jēdzieni

Likuma normās joprojām pastāv tādi jēdzieni kā „strādnieki”, „kalpotāji”,²⁸ un „kolhozi”,²⁹ kas ir zaudējuši aktualitāti.

Papildus Likuma 14.pants nosaka, ka arodbiedrībām ir tiesības pārstāvēt un aizstāvēt savus biedrus valsts iestādēs un citās organizācijās dzīvokļu jomā. Arodbiedrības šodien primāri aizsargā savu biedru darba tiesības un darba drošību un piedalās ar darba tiesību saistīto sociāli ekonomisko jautājumu risināšanā, kā, piemēram, pensiju politikas veidošanā. Mūsdienu arodbiedrību darbības jomā neietilpst biedru dzīvokļu jautājumu risināšana, izņemot gadījumus, kuri saistīti ar dzīvokļa īpašumu tiesību aktu izstrādi vai grozīšanu, par kuriem arodbiedrības var sniegt viedokli minētajā NTSP.

Visbeidzot Likumā ir ietverts izteiciens darba līguma laušana,³⁰ kas neatbilst Civillikuma jēdzienam „līguma izbeigšana” (vai „vienpusējā atkāpšanās no līguma”)³¹ vai arī Darba likuma jēdzienam „darba devēja uzteikums.”³²

²⁶ 26.09.2002. likums "Darba strīdu likums" ("LV", 149 (2724), 16.10.2002.; Ziņotājs, 21, 14.11.2002.) [stājas spēkā 01.01.2003.].

²⁷ 23.04.1998. likums "Streiku likums" ("LV", 130/131 (1191/1192), 12.05.1998.; Ziņotājs, 11, 04.06.1998.) [stājas spēkā 26.05.1998.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 14.12.2005.

²⁸ Likuma 16.pants.

²⁹ Likuma 13.pants.

³⁰ Likuma 15.pants.

³¹ 28.01.1937. likums "Civillikums. Ceturtā daļa. SAISTĪBU TIESĪBAS" [stājas spēkā 01.03.1993.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 01.02.2011. Piemēram, tiesības uz vienpusējo atkāpšanos no līguma regulē Civillikuma 1589.pants.

³² Darba likuma 101.pants.

3. Valsts institūciju likuma „Par arodbiedrībām” piedāvātie izmaiņu varianti

2011.gada februārī ir notikusi UR Konsultatīvās padomes sēde, kurā tika izskatīts jautājums par arodbiedrību reģistrācijas normatīvā regulējuma trūkumiem un tā iespējamie risinājumi. UR piedāvāja trīs risinājumus.

Pirmais variants: izveidot jaunu un modernu arodbiedrību likumu.

Otrais variants: veikt esošajā Likumā grozījumus, ar kuriem noteiktu arodbiedrību reģistra vešanas kārtību un reģistrācijai izvirzāmās prasības.

Trešais variants: veikt grozījumus esošajā Likumā ar atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likumu.³³

Visi trīs varianti tiks apskatīti turpmākajās sadaļās.

3.1. Pirmais variants: jauns un moderns arodbiedrību likums

Jauna un moderna likuma izstrāde ir risinājums, kuru atbalsta LBAS biedri. Arodbiedrības redz mūsdienīga arodbiedrību darbību regulējoša tiesību akta izstrādi kā iespēju sakārtot arodbiedrību darbības regulējuma trūkumus un sniegt ieguldījumu arodbiedrību mūsdienu tēla veidošanā.³⁴

Kā šī risinājuma mīnusu var minēt laiku un resursus, kuri būs nepieciešami šāda akta izstrādei. Savukārt šim risinājumam par labu runā šādi argumenti.

Pirmkārt, jauns likums ietvertu ne tikai arodbiedrību reģistrācijas kārtību un arodbiedrību reģistra vešanas kārtību, bet izlabotu arī visus pārējos šī ziņojuma otrajā sadaļā minētos trūkumus.

Otrkārt, kā var redzēt no Likuma aprakstīto trūkumu klāsta, tie veido diezgan lielu sarakstu un rezultātā pārsniegtu 50 procentus no Likuma normu apjoma. Savukārt, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 108 "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi"³⁵ 66.punktu grozījumu likumprojektu nesagatavo, ja tā normu apjoms pārsniegtu pusi no spēkā esošā likuma normu apjoma. Šādā gadījumā sagatavo jaunu likumprojektu. Līdz ar to, uzlabojot un grozot Likuma normas, lai nodrošinātu atbilstību juridiskās tehnikas prasībām, būtu nepieciešams sagatavot jaunu likumprojektu.

Treškārt, arodbiedrību reģistrācijas procesa ietveršana jaunajā likumā Par arodbiedrībām atvieglos UR darbību arodbiedrību reģistrācijā, nosakot skaidru reģistra

³³ Uzņēmumu reģistra Konsultatīvās padomes sēdes 2011.gada 21.februāra protokols Nr.1.Pieejams: http://www.ur.gov.lv/faili/Saliktie%20publiskie/np%201%2021_02_2011.pdf.

³⁴ Arodbiedrību viedoklis noskaidrots LBAS dalīborganizāciju juristu sanāksmē 2011.gada 23.martā.

³⁵ 03.02.2009. MK noteikumi Nr.108 "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi" ("LV", 26 (4012), 17.02.2009.) [stājas spēkā 18.02.2009.] ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 06.03.2010.

vešanas kārtību. Šādi nebūs nepieciešams veikt grozījumus divos tiesību aktos – Likumā un Biedrību un nodibinājumu likumā.

Ceturtkārt, ietverot arodbiedrību reģistrācijas precīzu kārtību jaunajā likumprojektā, Biedrību un nodibinājumu likums netiks pārslogots ar papildus regulējumu.

3.2. Otrais variants: Likuma grozījumi, ar kuriem noteiktu arodbiedrību reģistra vešanas kārtību un reģistrācijai izvirzāmās prasības

Piedāvājums veikt grozījumus Likumā, papildinot to tikai ar arodbiedrību reģistra vešanas kārtību, prasītu mazāk resursu un atrisinātu jautājumu par reģistra vešanas kārtības neskaidrībām. Taču vienlaikus visi pārējie trūkumi un neprecizitātes paliktu neatrisināti un visdrīzāk gaidītu savu nākamo grozījumu laiku.

3.3. Trešais variants: grozījumi Likumā ar atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likumu

Piedāvājums iekļaut atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likuma normām pēc UR Konsultatīvas sapulces dalībnieku domām būtu vispiemērotāks UR. Grozījums varētu paredzēt, ka „jautājumos, kurus neregulē šis likums, piemēro Biedrību un nodibinājumu likuma noteikumus.” Līdz ar to attiecībā uz arodbiedrību reģistrāciju arodbiedrību reģistrā tikt piemērotas Biedrību un nodibinājumu likuma normas, piemēram, normas par ieraksta veikšanu reģistrā (17.pants), pieteikuma par biedrības ierakstīšanas iesniegšanas kārtību (26.pants), reģistrā ierakstāmām ziņām (15.pants) un to iesniegšanas termiņu (21.pants).

Tas beidzot leģimitizētu analogijas piemērošanu, kuru UR piekopj šobrīd attiecībā uz ziņu ierakstīšanu arodbiedrību reģistrā regulējuma trūkuma laikā.

Taču tāpat kā ar iepriekšējo variantu, tas neatrisinātu pārējos minētos Likuma trūkumus un neprecizitātes un prasītu grozījumus divos tiesību aktos – Likuma un Biedrību un nodibinājumu likumā.

4. Secinājumi. Jauna likuma „Par arodbiedrībām” iespējamais saturs

No iepriekš apskatītā var secināt, ka Likuma normas ir novecojušas un tajās ir būtiski trūkumi. Likumā nav atbilstoši noteikts arodbiedrību brīvības tiesiskais pamats ar atsauci uz Satversmi un Darba likumu. Trūkst arodbiedrību darbībā svarīga jēdziena „nozare” definīcijas, deleģējuma tā noteikšanai vai atsauces uz attiecīgu tiesību aktu. Trūkst regulējuma arodbiedrību reģistrācijas mehānismam un arodbiedrību reģistra vešanas kārtībai.

Arodbiedrībām noteikta likumdošanas iniciatīva neatbilst valsts Satversmes normām, vienlaikus trūkst atsauces uz arodbiedrību lomu tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu veidošanas procesā NTSP ietvaros. Nav saskaņotas Likuma un citu tiesību aktu normas attiecībā uz arodbiedrību lomu koplīgumu slēgšanā, strīdu risināšanā, streiku organizēšanā, kā arī attiecībā uz arodbiedrības biedru garantijām. Visbeidzot Likumā ir ietverti novecojuši termini. Lai novērstu šos trūkumus ir nepieciešami grozījumi Likumā.

Pirms secinājuma par Likuma grozījumu variantiem būtu nepieciešams uzsvērt, ka diskusijās par Likuma nepieciešamajiem uzlabojumiem ir izskanējis viedoklis, ka arodbiedrību darbība būtu jāregulē vispārējā kārtībā bez speciāla likuma. Šis variants netika apskatīts šajā ziņojumā, jo arodbiedrības vienbalsīgi iestājas par arodbiedrību darbības regulēšanu ar atsevišķu likumu. Šo pozīciju var pamatot ar argumentu, ka arodbiedrību darbība vēsturiski tika regulēta ar atsevišķu likumu. Likumdevējs pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas ir paredzējis arodbiedrībām īpašu tiesību aktu. Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka mūsu kaimiņu valstīm Lietuvai un Igaunijai arodbiedrību darbības regulēšanai arī ir atvēlēts atsevišķs likums. Papildus atsevišķam regulējumam par labu runā arī arodbiedrību kā sociālā partnera īpaša loma darbinieku tiesību un interešu pārstāvībā. Šo lomu apstiprina Starptautiskā Darba Organizācija savā konvencijā Nr.154 „Par darba koplīgumu slēgšanas veicināšanu”, atzīmējot arodbiedrības prioritāro lomu koplīgumu noslēgšanā.³⁶ Visbeidzot arodbiedrību nacionāli pārstāvji ne tikai piedalās darbinieku tiesību un interešu pārstāvībā, bet aktīvi piedalās arī tiesību normu izstrādes procesā NTSP ietvaros. Minētais apstiprina arodbiedrību, kuras pārstāv vairāk nekā 10,5 tūkstošus darbinieku,³⁷ īpašu lomu un specifisku darbību, kuru nevar regulēt ar vispārējiem tiesību aktiem. Līdz ar to arodbiedrībām nenoliedzami ir nepieciešams savs atsevišķs likums.

Attiecībā uz novecojušā Likuma trūkumu novēršanas iespējām, var secināt, ka nepieciešamo grozījumu apjoms pārsniedz Likuma normu 50 %, līdz ar to, izpildot tiesību aktu sagatavošanas prasības, ir nepieciešams sagatavot jaunu likumprojektu grozījumu veikšanas vietā. Papildus no trim apskatītajiem variantiem, to plusiem un mīnusiem, jauna likuma pieņemšana satur visvairāk priekšrocību un ir vispiemērotākais variants. Tas ietvertu trūkstošo regulējumu par arodbiedrību reģistrāciju. Pats galvenais jauns likums novērstu pārējos minētos trūkumus un saskaņotu Likumu ar Darba likumu, Darba strīdu likumu un Streiku likumu.

³⁶ Starptautiska Darba Organizācijas konvencija Nr.154 „Par darba koplīgumu slēgšanas veicināšanu” Pieejama: <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C154>.

³⁷ Atbilstoši LBAS dalīborganizāciju statistikas apkopojumam par 2010.gadu LBAS dalīborganizācijas kopumā pārstāv 109098 darbinieku.

Satura ziņā jauns likums var saglabāt vēsturiski izveidojušos Likuma struktūru, vienlaikus ietverot trūkstošo regulējumu. Pārskatot Likuma struktūru un saturu, var apskatīt arī Lietuvas un Igaunijas likumu struktūru un saturu piemērus. Lai būtu uzskatāmāk, likumu saturs ir attēlots tabulā.³⁸

Igaunijas likuma Par arodbiedrībām saturs	Lietuvas likuma Par arodbiedrībām saturs
<p>1.nodaļa Vispārīgie noteikumi</p> <p>1.pants Likuma uzdevumi 2.pants Arodbiedrību jēdziens un mērķi 3.pants Arodbiedrības kā sociālā dialoga partneri 4.pants Arodbiedrību veidošanas brīvība 5.pants Arodbiedrību neatkarība</p> <p>2.nodaļa Arodbiedrību tiesiskums, to izveidošana un pārvalde</p> <p>6.pants Arodbiedrību tiesiskums 7.pants Izveidošana 8.pants Statūti 9.pants Kopsapulce 10.pants Īpatnības, piemērojot Likumu par bezpeļņas organizācijām 11.pants Arodbiedrību reģistrs 12.pants Reģistrācijas atteikšanas aizliegšana.</p> <p>3.nodaļa Arodbiedrības likvidācija</p> <p>13.pants Brīvprātīga arodbiedrības likvidācija 14.pants Likvidēšana ar tiesas lēmumu 15.pants Īpašuma pārdale</p> <p>4.nodaļa Arodbiedrību tiesības un pienākumi</p> <p>16.pants Strādājošo pārstāvēšanas principi 17.pants Arodbiedrību kompetence 18.pants Arodbiedrību tiesības</p> <p>5.nodaļa Arodbiedrību attiecības ar darba devējiem</p> <p>19.pants Strādājošo tiesības 20.pants Darba devēja pienākumi attiecībās ar arodbiedrībām 21.pants Arodbiedrību pārstāvja pienākumi attiecībās ar darba devēju 22.pants Arodbiedrības izraudzītā pārstāvja līdzdalība informēšanā un konsultēšanā 23.pants Arodbiedrības un to izraudzīto pārstāvju tiesību aizsardzība uzņēmuma, iestādes vai organizācijas apvienošanās, atdalīšanās, pārveidošanas un reorganizācijas gadījumā, uzņēmuma vai tās daļas pārejas gadījumā 24.pants Arodbiedrību kompetence darba likumdošanas un noslēgto vienošanos izpildes kontrolē</p> <p>6.nodaļa Strīdu risināšanas kārtība un atbildība</p>	<p>1.nodaļa Vispārīgie noteikumi</p> <p>1.pants Tiesības veidot arodbiedrības 2.pants Arodbiedrību biedri 3.pants Arodbiedrības darbības brīvība 4.pants Arodbiedrību darbības tiesiskais pamats 5.pants Arodbiedrību starptautiskā sadarbība</p> <p>2.nodaļa Arodbiedrību izveidošana, likvidēšana un darbības izbeigšana</p> <p>6.pants Arodbiedrību izveidošana 7.pants Arodbiedrību asociācijas 8.pants Arodbiedrību statūti un dokumentu iesniegšana juridisko personu reģistrā 9.pants Arodbiedrības likvidēšana un darbības izbeigšana</p> <p>3.nodaļa Attiecības starp arodbiedrībām un darba devējiem</p> <p>10.pants Arodbiedrības un darba devējs 11.pants Arodbiedrību tiesības noslēgt koplīgumu un citas vienošanās 12.pants Arodbiedrību tiesības noslēgt koplīgumus ar darba devēju asociācijām 13.pants Darba devēja pienākumi attiecībās ar arodbiedrību</p> <p>4.nodaļa Arodbiedrības un valsts institūcijas</p> <p>14.pants Arodbiedrību tiesības tiesību aktu pieņemšanā 15.pants Arodbiedrību aizsardzība 16.pants Valsts institūciju un organizāciju atbalsts arodbiedrībām</p> <p>5.nodaļa Arodbiedrību tiesības, garantijas arodbiedrību darbībai un to biedriem</p> <p>17.pants Arodbiedrību tiesība pārraudzīt darba un arodbiedrību tiesību ievērošanu 18.pants Arodbiedrību tiesības pieprasīt darba devēju lēmumu atcelšanu 19.pants Arodbiedrību tiesības ierosināt tiesiskas darbības pret valsts pārvaldes amatpersonām 20.pants Arodbiedrību un to biedru aizsardzība 21.pants Arodbiedrību biedru darba tiesību garantijas 22.pants Arodbiedrību piedalīšanās citos tiesību aktos noteiktajā strīdu risināšanas procesā 23.pants Arodbiedrību tiesības organizēt piketus, demonstrācijas un pieteikt streikus</p>

³⁸ Igaunijas un Lietuvas likumu tekstus var apskatīties pielikumā.

25.pants Strīdu risināšana 26.pants Atbildība 7.nodaļa Likuma piemērošana 27. pants Šī likuma piemērošana arodbiedrībām	6.nodaļa Arodbiedrību īpašums un atbildība 24.pants Arodbiedrību īpašums 25.pants Arodbiedrību atbildība
--	--

Ņemot vērā Likuma vēsturiski izveidojušos struktūru, nepieciešamos grozījumus un apskatītus kaimiņvalstu piemērus, jauns likuma struktūra var būt šāda:

1.nodaļa Vispārīgie noteikumi

Šī nodaļa ietvers arodbiedrību definīciju un darbības tiesisko pamatu, iekļaujot atsauci uz Satversmi. Nodaļa ietvers normas par arodbiedrību veidošanās brīvību, arodbiedrību neatkarību un līdztiesību.

2.nodaļa Arodbiedrību izveidošana

Šī nodaļa reglamentēs detalizētu arodbiedrību reģistrācijas kārtību, ietverot

- arodbiedrības dibināšanas sliexnsni;
- prasības arodbiedrības statūtiem;
- reģistrācijai nepieciešamos iesniedzamos dokumentus;
- atsauci uz valsts nodevas samaksas kārtību;
- termiņus;
- nosacījumus juridiskās personas statusa iegūšanai;
- regulējumu arodbiedrības struktūrvienības dibināšanai;
- reģistrācijas atteikuma regulējumu;
- arodbiedrību asociāciju veidošanu un reģistrāciju;
- atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likumā noteikto arodbiedrību reģistra vešanas kārtību, reģistrā ierakstāmas publiskas ziņas un UR kompetenci ziņu reģistrācijā un informācijas pārbaudē.

Atkarībā no sociālo partneru vienošanās, šī nodaļa var neietvert detalizētu arodbiedrību reģistrācijas kārtību. Tā vietā nodaļā var būt iekļautas normas ar atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likumā paredzēto biedrību reģistrācijas kārtību un nepieciešamajām UR likuma normām. Galvenais, ka šī nodaļa ietvers nepieciešamo tiesisko regulējumu arodbiedrību reģistrācijai un izbeigs UR nepieciešamību piemērot analogiju ar Biedrību un nodibinājumu likumu, kas rada grūtības.

3.nodaļa Arodbiedrību attiecības ar darba devēju

Šīs nodaļas pantos tiks noteikta arodbiedrības galvenās funkcijas – darbinieku tiesību un interešu aizsardzības – izpilde. Nodaļa paredzēs, ka arodbiedrības, slēdzot koplīgumus, tostarp nacionālajā, nozares un reģionālajā līmenī, un realizējot savas tiesības uz informēšanu

un konsultēšanu, ievēro Darba likuma normas, savukārt attiecībā uz darba strīdu risināšanu ievēro Darba likuma, Darba strīdu likuma un Streiku likuma normas.

Šī nodaļa iekļaus arī ar sociālo partneri Latvijas Darba devēju konfederāciju saskaņotu nozares definīciju, atsauci uz tiesību aktu, kas definē nozari, vai arī deleģējumu definēt nozari ģenerālvienošanās vai sadarbības līgumā ar Latvijas Darba devēju konfederāciju.

4.nodaļa Arodbiedrību attiecības ar valsts pārvaldes institūcijām

Šīs nodaļas pantos tiks paredzēta arodbiedrību iesaistīšanās tiesību aktu veidošanas procesā caur NTSP un kārtība sadarbības veidošanai ar valsts pārvaldes institūcijām.³⁹ Nodaļa var ietvert arī nacionālā sociālā dialoga definīciju.

5.nodaļa Arodbiedrību starptautiskā sadarbība

Nodaļa ietvers regulējumu arodbiedrību tiesībām pievienoties starptautiskām arodbiedrību asociācijām un sadarboties ar arodbiedrībām un to asociācijām starptautiskajā līmenī.

6.nodaļa Garantijas arodbiedrību biedriem

Šī nodaļa ietvers atsauci uz Darba likumā un Darba strīdu likumā arodbiedrību biedriem paredzētām garantijām, piemēram, aizliegumu atlaist no darba arodbiedrības biedru bez arodbiedrības piekrišanas saņemšanas un arodbiedrību tiesību iesniegt prasību tiesā savu biedru vārdā.

7.nodaļa Arodbiedrību saimnieciska un finansiālā darbība

Nodaļa reglamentēs arodbiedrību īpašuma pārvaldi, finansiālu darbību un iekļaus atsauci uz tiesību aktiem, kurus arodbiedrībām jāievēro savas lietvedības un finansiālās darbības pārvaldē.

8.nodaļa Arodbiedrības darbības izbeigšana

Nodaļa paredzēs atsauci uz Biedrību un nodibinājumu likuma normām attiecībā uz arodbiedrības darbības izbeigšanu.

Nataļja Mickeviča
(30.04.2011.)

³⁹ Nostiprinot Likumā arodbiedrību lomu likumdošanas procesā būs nepieciešams izdarīt attiecīgas izmaiņas arī Darba devēju organizāciju un to apvienību likumā (29.04.1999. likums "Darba devēju organizāciju un to apvienību likums" ("LV", 161/162 (1621/1622), 19.05.1999.; Ziņotājs, 12, 17.06.1999.) [stājas spēkā 02.06.1999.]

Igaunijas Republikas Likums Par arodbiedrībām

Neoficiāls tulkojums
no krievu valodas

IGAUNIJAS REPUBLIKAS LIKUMS “PAR ARODBIEDRĪBĀM”.

Pieņemts 2000.gada 14.jūnijā

1.nodaļa Vispārīgie noteikumi

1.pants Likuma uzdevumi

- (1) Šis likums nosaka arodbiedrību pamattiesības, darbības pamatus, attiecības ar valsts un municipālajām iestādēm, kā arī darba devējiem.
- (2) Šis likums nosaka īpatnības arodbiedrību kā nekomerciālu apvienību izveidošanai, darbībai un likvidācijai.

2.pants Arodbiedrību jēdziens un mērķi

- (1) Arodbiedrības – tās ir patstāvīgas, pašdarbīgas un brīvprātīgas personu apvienības, kuru mērķis ir pārstāvēt un aizsargāt strādājošo darba, dienesta un profesionālās, ekonomiskās un sociālās tiesības un intereses.
- (2) Šajā likumā jēdziens “arodbiedrības” tiek lietots attiecībā uz visām šajā likumā paredzētajām arodbiedrību apvienībām (savienībām).
- (3) Pēc šī likuma jēgas “strādājošais” ir visas nodarbinātās personas, neatkarīgi no izpildāmā darba rakstura.

3.pants Arodbiedrības kā sociālā dialoga partneri

Arodbiedrības sasniedz savus mērķus būdami sociālā dialoga partneri darba devējiem, darba devēju apvienībām, vietējo pašvaldību struktūrvienībām un Republikas Valdībai savstarpējās informācijas, konsultēšanās, kolektīvo sarunu vešanas sfērā, kā arī jautājumos, kas skar šī likuma 2.panta pirmās daļas strādājošo intereses.

4.pants Arodbiedrību veidošanas brīvība

- (1) Personām ir tiesības brīvi bez iepriekšējas atļaujas veidot arodbiedrības, iestāties tajās vai nestāties tajās. Militārpersonām, kuras atrodas aktīvajā dienestā vai Bruņotajos spēkos, aizliegts veidot arodbiedrības un iestāties tajās.
- (2) Arodbiedrības ir tiesīgas strādājošo tiesību un interešu pārstāvēšanai izveidot apvienības (savienības) un centrālās apvienības (savienības), kā arī iestāties tajās. Arodbiedrībām ir tiesības iestāties starptautiskajās darba organizācijās.

5.pants Arodbiedrību neatkarība

- (1) Arodbiedrības savā likumīgā darbībā ir neatkarīgas no darba devējiem, darba devēju apvienībām un to pārstāvjiem, no valsts iestādēm un pašvaldību struktūrvienībām, kā arī no citām organizācijām.
- (2) Arodbiedrības ir tiesīgas patstāvīgi organizēt savu darbību un pārvaldi, tai skaitā izstrādāt savus statūtus, sastādīt darbības programmu un brīvi vēlē savus pārstāvjus.
- (3) Darba devējiem, darba devēju apvienībām un pārstāvjiem, valsts iestādēm un pašvaldību struktūrvienībām aizliegts “atlaist” arodbiedrības, ierobežot vai aizliegt to darbību un iejaukties arodbiedrību iekšējās lietās.
- (4) Arodbiedrības darbības pārtraukšana notiek tikai uz brīvprātības pamata vai pēc tiesas lēmuma.

2.nodaļa Arodbiedrību tiesiskums, to izveidošana un pārvalde

6.pants Arodbiedrību tiesiskums

- (1) Arodbiedrība – tā ir nekomerciāla apvienība, ja tā ir iekļauta arodbiedrību reģistrā pēc tās atrašanās vietas. Arodbiedrībām piemērojams “Likums par nekomerciālajām apvienībām”, ievērojot īpatnības, kas izriet no šī likuma.

- (2) Arodbiedrība iegūst tiesībspējas ar tās iekļaušanu profesionālo apvienību reģistrā (turpmāk – reģistrs) un tā izbeidzas ar izslēgšanu no reģistra.
- (3) Nav pieļaujama arodbiedrību pārveide par cita tipa nekomerciālu apvienību.

7.pants Izveidošana

- (1) Arodbiedrību var izveidot strādājošo grupa, kura skaitliski nav mazāka kā pieci cilvēki. Arodbiedrību apvienības (savienības) var veidot ne mazāk kā piecas arodbiedrības. Arodbiedrību centrālā apvienība (savienība) var tikt izveidota no ne mazāk kā piecām valsts mēroga arodbiedrībām vai nozaru vai profesionālajām arodbiedrību apvienībām (savienībām).
- (2) Arodbiedrību dibināšana noris dibināšanas sapulcē saskaņā ar šī likuma 9.panta 2, 4 un 5 daļai.
- (3) Arodbiedrību izveide tiek noformēta ar dibināšanas līgumu, kurā atbilstoši prasībām, kuras noteiktas "[Likumā par nekomerciālajām apvienībām](#)", ir jānorāda:
 - 1) sapulces norises laiks un vieta, balsošanas rezultāti un pieņemtais lēmums;
 - 2) pārvaldes locekļu vārdi, uzvārdi un dzīves vieta, kā arī dibinātāju personas vai reģistrācijas kodi.
- (4) Ar dibināšanas līgumu tiek apstiprināts statūti. Dibināšanas līgumu un statūtus paraksta sapulces priekšsēdētājs un sekretārs. Kā protokola neatņemams pielikums ir sapulces dalībnieku saraksts ar katra parakstu. Ja dibinātājs ir arodbiedrības, tad dibināšanas līgumam ir jāpievieno lēmums par dibināšanu un reģistrācijas kartiņas kopijas.

8. pants Statūti

- (1) Statūtiem ir jābūt noformētiem rakstveidā. Tajos ir nepieciešams norādīt:
 - 1) arodbiedrības nosaukumu un atrašanās vietu;
 - 2) arodbiedrības mērķus;
 - 3) nosacījumus un kārtību par uzņemšanu arodbiedrībā, kā arī par izstāšanos un izslēgšanu no tās;
 - 4) biedru tiesības un pienākumus vai biedru pienākumu noteikšanas kārtība attiecībā pret arodbiedrību;
 - 5) biedru pārstāvības kārtība un atbildība;
 - 6) arodbiedrības organizatoriskā struktūra, struktūrvienību kompetences;
 - 7) arodbiedrību institūciju nosaukumi, to izveidošanas kārtība, pilnvaru termiņi, tiesības pieņemt lēmumus, kompetence un lēmumu pieņemšanas kārtība;
 - 8) kopsapulces sasaukšanas kārtība, tai skaitā pēc biedru pieprasījuma;
 - 9) iestāšanās un biedru naudas noteikšanas un maksāšanas kārtība;
 - 10) kārtība kādā statūtos izdarāmas izmaiņas;
 - 11) kārtība kādā veicama kontrole pār arodbiedrību pārvaldes institūciju darbību un finanšu līdzekļu izlietošanu, revizoru iecelšanu un atskaitīšanos;
 - 12) arodbiedrību likvidēšanas kārtība;
 - 13) arodbiedrības īpašuma pārdales principi likvidācijas gadījumā;
 - 14) citi likumā paredzētie noteikumi.
- (2) Statūtu noteikumiem ir jānodrošina, lai arodbiedrības pārvaldes institūciju izveidošana un pārstāvju vēlēšanas norisinātos pēc iespējas pie lielāka biedru vai to pārstāvju skaita un, lai biedri būtu pēc iespējas labāk informēti par pārvaldes institūciju darbību.
- (3) Statūtos var tikt iekļauti arī citi nosacījumi, kuri nav pretrunā likumam. Ja statūtu noteikumi ir pretrunā ar likumu, piemērojami likumā noteiktie noteikumi.

9. pants Kopsapulce

- (1) Augstākā arodbiedrības institūcija, atbilstoši tās statūtiem ir kopsapulce, konference vai kongress (turpmāk tekstā - kopsapulce). Kopsapulcē var piedalīties visi arodbiedrības biedri vai arī to pilnvarotie pārstāvji atbilstoši statūtos paredzētajai kārtībai.
- (2) Kopsapulces lēmumi tiek pieņemti, ja par to nobalso vairāk kā puse sapulcē piedalījušos biedru vai to pārstāvju, ja statūti neparedz lielāku balsu vairākuma pārsvaru.
- (3) Kopsapulces kompetencē ietilpst:
 - 1) statūtu pieņemšana un grozījumu veikšana tajos;
 - 2) grozījumu veikšana mērķos;
 - 3) brīvprātīga likvidācija;
 - 4) citi statūtos paredzētie jautājumi.
- (4) Jautājumi no 1-3, kuri minēti šī panta 3 punktā, ar kopsapulces lēmumu uzskatāmi par pieņemtiem, ja par to nobalso ne mazāk kā 2/3 kopsapulcē piedalījušos dalībnieku vai to izraudzīto pārstāvju, ja statūti neparedz lielāku balsu vairākuma pārsvaru.
- (5) Katram biedram – fiziskai personai ir viena balss. Katrai arodbiedrībai, kura ir biedrs, pieder ne mazāk kā viena balss.

10.pants Īpatnības piemērojot [Likumu par nekomerciālām apvienībām](#)

Arodbiedrībām piemērojamas prasības, kuras ir norādītas 2 nodaļas 13.pantā, 4 nodaļas 16, 19, 20 un 22-23 pantos "Likumā par nekomerciālajām apvienībām", ja statūtos nav noteikts citādi.

- (1) Arodbiedrībām piemērojamas "Likuma par nekomerciālajām organizācijām" 36 panta 2 un 3 daļa, kas paredz prasību sniegt atskaites kopsapulcei un to apstiprināšanu kopsapulcē, ja statūtos nav paredzēts citādi.
- (2) Arodbiedrībām nav piemērojamas prasības par parakstu notariālu apliecināšanu, kas paredzētas "Likumā par nekomerciālajām organizācijām"....
- (3) Arodbiedrībām nav piemērojamas prasības notariālai apliecināšanai, kas paredzētas "Likumā par nekomerciālajām organizācijām"....
- (4) Arodbiedrībām nav piemērojamas "Likuma par nekomerciālajām organizācijām".....

11. pants Arodbiedrību reģistrs

- (1) Arodbiedrību reģistrs - ir daļa no nekomerciālo apvienību un fondu reģistra, uz kuru attiecas tās pašas nekomerciālo apvienību un fondu tiesību normas, ja šis likums neparedz kaut ko citu.
- (2) Reģistrs tiek veidots attiecībā uz arodbiedrībām.
- (3) Reģistrēšanu veic apriņķa un pilsētas reģistrācijas nodaļas (reģistru glabātāji) pēc arodbiedrības atrašanās to pakalpojumu rajonā.
- (4) Ierakstus reģistrā veic reģistra turētājs, kura apkalpošanas rajonā atrodas arodbiedrība.

12. pants Reģistrācijas atteikšanas aizliegšana.

Ja arodbiedrības atbilst šī likuma prasībām, noteikumiem attiecībā uz arodbiedrību mērķi, dibinātājiem, biedriem, biedru skaitu, arodbiedrību pārvaldes institūciju izveides lēmumiem, kā arī noteikumiem par pārvaldes institūciju esamību un kompetenci, kas izriet no likuma, un ja statūtos noregulētie šī likuma 8.panta nosacījumi un arodbiedrības nosaukums nerada šaubas par arodbiedrības pilnvaru apjomu un tiesisko formu, tad reģistra turētājam nav tiesības atteikt arodbiedrības reģistrēšanu.

3.nodaļa Arodbiedrības likvidācija**13. pants Brīvprātīga arodbiedrības likvidācija**

Brīvprātīga arodbiedrības likvidācija notiek pēc kopsapulces lēmuma. Lēmums tiek pieņemts kopsapulces laikā atbilstoši statūtiem un likumam.

14. pants Likvidēšana ar tiesas lēmumu

- (1) Arodbiedrības likvidēšana ar tiesas lēmumu notiek pēc ieinteresētās personas pieprasījuma, ja:
 - 1) arodbiedrības izveide vai tās darbība ir pretrunā ar likumu vai arodbiedrības statūtos noteiktajiem mērķiem;
 - 2) biedru skaits ir samazinājies par 1.daļas 7.pantā noteikto, un vadība sešu mēnešu laikā nav pieteikusi brīvprātīgu likvidāciju;
 - 3) attiecībā uz arodbiedrību ir pieņemts lēmums par bankrota izsludināšanu.
- (2) Tiesa var noteikt termiņu nepilnību novēršanai, kuras tiek minētas šī panta pirmās daļas 1 punktā.

15. pants Īpašuma pārdale

- (1) Arodbiedrības likvidēšanas gadījumā tā īpašuma pārdale, kas paliek pēc visu kreditoru vēlmju apmierināšanas un naudas deponēšanas, notiek statūtos paredzētajā kārtībā.
- (2) Ja nav iespējama atlikušā īpašuma pārdale statūtos paredzētajā kārtībā kā tas paredzēts šī panta pirmajā daļā, tad atlikušais īpašums pāriet tās apvienības vai centrālās apvienības īpašumā, kurai arodbiedrība bija pievienojusies. Ja arodbiedrība nebija pievienojusies nevienai apvienībai vai centrālai apvienībai, tad tās īpašums sadalāms starp līdzīgās nozares vai specializācijas arodbiedrībām.

4.nodaļa Arodbiedrību tiesības un pienākumi**16.pants Strādājošo pārstāvēšanas principi**

- (1) Kolektīvajās darba attiecībās arodbiedrības, savas kompetences ietvaros, ir tiesīgas pārstāvēt un aizstāvēt strādājošo tiesības un intereses.
- (2) Individuālajās darba attiecībās arodbiedrības pārstāv un aizstāv savu biedru tiesības un intereses un tiesības pamatojoties uz to paredzētajām pilnvarām, ja likumā nav noteikts citādi.
- (3) Arodbiedrības ir tiesīgas individuālajās darba attiecībās pārstāvēt un aizstāvēt arī to strādājošo intereses, kuri nav arodbiedrības biedri, ja viņš uzrāda arodbiedrībai attiecīgi rakstveidā noformētu pilnvaru.

17. pants Arodbiedrību kompetence

Lai nodrošinātu strādājošo pārstāvību, tiesību un interešu realizāciju un aizstāvību, arodbiedrību kompetencē ietilpst:

- 1) slēgt kolektīvās vai cita veida vienošanās par darba, dienesta vai sociālās sfēras jautājumiem ar darba devējiem un darba devēju apvienībām, valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī ar Republikas Valdību;
- 2) iesniegt priekšlikumus par tiesību aktu projektiem jautājumos, kuri skar strādājošo darba, dienesta un profesionālās, kā arī strādājošo ekonomiskās un sociālās tiesības un intereses;
- 3) iesniegt valsts iestādēm un vietējās pašvaldību iestādēs priekšlikumus par papildinājumiem un grozījumiem tiesību aktos, kuri regulē darba un sociālos jautājumus;
- 4) sadarboties ar attiecīgajam valsts un valdības iestādēm, kā arī ar darba devējiem un darba devēju apvienībām par jautājumiem, kas saistīti ar darba drošības un higiēnas situācijas uzlabošanu;
- 5) sadarboties ar darba tirgu saistītajām valsts un pašvaldību iestādēm par nodarbinātības, apmācības, kvalifikācijas celšanas, jauno darbinieku un profesionālo sagatavotību saistītajiem jautājumiem;
- 6) piedalīties darbinieku konsultēšanā un informēšanā, viņu lēmumu pieņemšanā tādā apjomā kā to regulē šis likums, citiem tiesību aktiem un līgumiem;
- 7) pārstāvēt un aizstāvēt savus biedrus darba strīdos ar valsts un pašvaldību iestādēm, darba devējiem un to apvienībām.

18. pants Arodbiedrību tiesības

- (1) Savu pilnvaru īstenošanai arodbiedrības ir tiesīgas:
 - 1) brīvi saņemt no darba devējiem, to pārstāvjiem, valsts iestādēm un vietējo pašvaldību struktūrvienībām informāciju par darba un sociālajiem jautājumiem informāciju, kā arī jebkuru citu informāciju par jautājumiem, kuri skar strādājošo intereses;
 - 2) vest sarunas par darba, dienesta un sociālajiem jautājumiem ar darba devēju un darba devēju apvienībām, valsts iestādēm un pašvaldību struktūrvienībām ar mērķi noslēgt kolektīvos vai citus līgumus;
 - 3) iesniegt priekšlikumus par tiesību aktu projektiem, kuri skar darba, dienesta un profesionālās, kā arī ekonomiskās un sociālās arodbiedrību biedru (arodbiedrību apvienību) tiesības un intereses;
 - 4) saņemt ar arodbiedrības izraudzīta pārstāvja starpniecību informāciju no valsts iestādēm, kuras ir saistītas ar darba tirgu, par situāciju darba tirgū, brīvajām darba vietām, profesionālās sagatavošanas, pārkvalifikāciju un kvalifikācijas celšanas iespējām;
 - 5) publiskot savas pozīcijas caur masu saziņas līdzekļiem, tiesības uz savu tipogrāfijas bāzi un masu saziņas līdzekļiem, attīstīt preses izdevumu darbību, tai skaitā izdot un izplatīt avīzes un citus iespaiddarbus;
 - 6) savu mērķu sasniegšanai likumā paredzētajā kārtībā organizēt mītiņus, ielu gājienus, piketus un streikus;
 - 7) noteikto mērķu realizēšanai brīvi veidot jebkuras starptautiskās attiecības, tai skaitā iestāties starptautiskajās darba organizācijās;
 - 8) apmācīt un konsultēt savus biedrus par jautājumiem, kas saistīti ar darba, sociālajām un citām strādājošo interesēm.
- (2) Arodbiedrībām ir tiesības īstenot arī citas likumos un līgumos paredzētās tiesības.

5.nodaļa Arodbiedrību attiecības ar darba devējiem**19. pants Strādājošo tiesības**

- (1) Strādājošajiem ir tiesības stāties arodbiedrībās pēc darba atrašanās vietas vai arī kādā citā arodbiedrībā. Darbiniekiem ir tiesības darboties kā arodbiedrību izraudzītiem pārstāvjiem.
- (2) Aizliegts ierobežot strādājošo un darba meklētāju tiesības atkarībā no tā vai viņš ir vai nav arodbiedrības biedrs, no izraudzīšanas par arodbiedrību pārstāvi vai no citas arodbiedrību likumīgas darbības.
- (3) Ka tiesību ierobežojumi, kuri tiek pieminēti šī panta otrajā daļā, ir saprotamas šādas ar arodbiedrību darbību saistītas darbības:
 - 1) strādājošo nepielaišana pie darba;
 - 2) darba līguma laušana ar darbinieku vai atbrīvošana no dienesta;
 - 3) strādājošā darba apstākļu pasliktināšana;
 - 4) darba samaksas vai citu piemaksu samazināšana, neizmaksāšana;
 - 5) disciplināro pārkāpumu uzlikšana;
 - 6) draudi par darba līguma laušanu, atbrīvošanu no dienesta, darba apstākļu pasliktināšanu, sodu uzlikšanu;

- 7) citi diskriminējoši mēri.
- (4) Strādājošajam, kuram tika ierobežotas tiesības šī panta 3.nodaļā minētajos veidos, ir tiesības pieprasīt šo ierobežojumu pārtraukšanu, materiālā vai nemateriālā kaitējuma atlīdzināšanu un iepriekšējā statusa atgūšanu.
- (5) Darba devējs tiek atbrīvots no atbildības tikai gadījumos, kad tiek sniegti pierādījumi, kas apstiprina, ka strādājošo tiesību ierobežošana ir bijušas likumīga un nav saistīta ar viņa darbību arodbiedrībā.

20. pants Darba devēja pienākumi attiecībā ar arodbiedrībām

- (1) Darba devēja pienākumos ietilpst:
- 1) ja iespējams, nodrošināt arodbiedrības vadību (pilnvaroto personu) ar darba telpām;
 - 2) ne retāk kā vienu reizi mēnesī, nodrošināt ar telpām arodbiedrību pasākumiem un ļaut piedalīties šajos pasākumos arodbiedrības biedrus, citu iestāžu vai organizāciju pārstāvjus ar kuriem ir biedriskas attiecības vai citas arodbiedrības uzaicinātās personas. Par arodbiedrības uzaicinātajām personām, kuras nedarbojās biedrībā, ir iepriekš jāinformē iestādes vai organizācijas darba devējs;
 - 3) nodrošināt arodbiedrības biedriem (ja arodbiedrība uzrāda uzaicinājumu) ne mazāk kā piecas darba dienas gadā, lai piedalītos arodbiedrību organizētajos apmācībasursos vai darbam arodbiedrību institūcijās, pie nosacījuma, ka tas neradīs darba devējam būtiskus šķēršļus saimnieciskajā darbībā;
 - 4) pēc arodbiedrību izraudzīto pārstāvju uzaicinājuma iesaistīties sarunās ar mērķi noslēgt kolektīvos un citus ar darba, dienestu un sociālo sfēru saistītus līgumus, kā arī veikt tajos grozījumus;
 - 5) atļaut arodbiedrību izraudzītajiem pārstāvjiem brīvi iepazīties ar darba organizāciju un darba apstākļiem biedrībā, iestādē vai citā organizācijā, kurā strādā šis arodbiedrības biedrs. Atļaut arodbiedrību izraudzītajam pārstāvim pārstāvēt strādājošo viedokli un priekšlikumus jautājumos, kuri skar strādājošo intereses;
 - 6) izpildīt pret arodbiedrībām citus pienākumus, kas izriet no likuma vai koplīguma.
- (2) Pienākumi, kuri ir uzskaitīti šī panta pirmajā daļā, var tikt paplašināti koplīgumā vai kādā citā pušu savstarpējā līgumā.

21. pants Arodbiedrību pārstāvja pienākumi attiecībā ar darba devēju

- (1) Arodbiedrības izraudzītā pārstāvja pienākumos ietilpst:
- 1) rakstiski informēt darba devēju par arodbiedrības izveidošanu biedrībā, iestādē vai citā organizācijā ne vēlāk kā mēneša laikā pēc dibināšanas kopsapulces;
 - 2) iesniegt rakstveidā darba devējam sarakstus ar arodbiedrības pilnvaroto pārstāvju un vadības vārdiem un uzvārdiem, darba vietu adresēm un pilnvaru termiņiem arodbiedrības uzticības personām un pārvaldes locekļiem.
 - 3) nodrošināt atbalstu netraucētam darbam likumā un koplīgumā paredzētajā laikā;
 - 4) nodrošināt kolektīvā līguma izpildi tajā daļā, kurā arodbiedrībai uzlikti pienākumi;
 - 5) ja nepieciešams, būt par starpnieku dažādu pušu informēšanā un konsultēšanā;
 - 6) neizpaust komerciālos, ražošanas un dienesta noslēpumus, kuri ir kļuvuši zināmi pildot starpnieka pienākumu dažādu pušu informēšanā un konsultēšanā;
 - 7) sadarboties ar pilnvarotajiem ražošanas sfērā un ražošanas padomi, kas organizē darba drošības un higiēnas jautājumus;
 - 8) pildīt attiecībā pret darba devēju citus pienākumus, kas izriet no likuma un kolektīvā līguma.
- (2) Šī panta pirmajā daļā uzskaitītie pienākumi var tikt paplašināti kolektīvajā vai kādā cita veida abpusējā līgumā.

22. pants Arodbiedrības izraudzītā pārstāvja līdzdalība informēšanā un konsultēšanā

- (1) Darba devējs savlaicīgi informē arodbiedrību izraudzītos pārstāvjus par:
- 1) gada saimnieciskajiem pamatrādītājiem, darbinieku vajadzībām iztērētajiem līdzekļiem, būtiskām investīcijām.
 - 2) izmaiņām darba organizācijā, ražošanā, tehnoloģijā, darbības virzienos; par šajā sakarībā steidzami noslēgtajiem darba un darba līgumiem, kuri paredz nepilnu darba dienu.
 - 3) organizācijas vai iestādes apvienošanu, atdalīšanu, pārveidošanu, reorganizāciju, pārtraukšanu, uzņēmuma vai tās organizatoriski neatkarīgas daļas pārejas gadījumu, par izmaiņām struktūrā, pārvaldes formā, iemesliem, sekām darbiniekiem, par plānotajiem pasākumiem;
 - 4) citiem jautājumiem, kasi saistīti ar strādājošajiem un viņu darbu.
- (2) Pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas darba devējs iepriekš konsultējas ar arodbiedrību izraudzītajiem pārstāvjiem:

- 1) par darba līguma laušanu ar darbiniekiem ekonomisku iemeslu dēļ, tai skaitā kolektīvās atlaišanas gadījumā - par problēmām, kas skar iemeslus strādājošo skaita samazināšanai; noskaidrot strādājošo loku, kas pakļaujami samazināšanai, lēmumus, kas saistīti ar samazināšanas jautājumiem, seku mīkstināšanu atbilstoši darba likumdošanā paredzētajām normām;
 - 2) par izmaiņām vai nosakot darba laiku un darba režīmu, darba samaksas nosacījumus, darba algas izmaksāšanas pamatu, atvaļinājuma grafikus, iekšējo darba kārtību un citos darba nosacījumus, kuri attiecas uz lielu (ievērojamo) strādājošo skaitu;
 - 3) par jautājumiem, kas saistīti ar strādājošo papildus apmācību un pārkvalificēšanos, kvalifikāciju, kā arī ar darba drošību un higiēnu;
 - 4) par citiem savstarpēji saskaņotiem vai likumā noteiktiem jautājumiem.
- (3) Arodbiedrību izraudzīto pārstāvju pienākumos ir izplatīt iegūto informāciju strādājošajiem.
 - (4) Arodbiedrības var iesniegt savu viedokli darba devējam kā minimums desmit dienu laikā, ja nav vienošanās par garāku termiņu. Šajā termiņā darba devējam nav tiesības pieņemt lēmumu, kas ir saistīts ar šī panta otrajā daļā uzskaitītajiem jautājumiem.
 - (5) Darba devējs ar arodbiedrībām vienojas par informēšanas un konsultēšanas kārtību un periodiskumu.

23. pants Arodbiedrības un to izraudzīto pārstāvju tiesību aizsardzība uzņēmuma, iestādes vai organizācijas apvienošanās, atdalīšanās, pārveidošanas, reorganizācijas gadījumā, uzņēmuma vai tās daļas pārejas gadījumā

Arodbiedrības un to izraudzīto pārstāvju tiesības un pienākumi nemainās darba devēju pienākumu un tiesību pārejas gadījumā.

24. pants Arodbiedrību kompetence darba likumdošanas un noslēgto vienošanos izpildes kontrolē

- (1) Ja darba devējs pārkāpj darba likumdošanu, darba līgumus un koplīgumus, kā arī citas vienošanās, kas saistītas ar arodbiedrības biedru interesēm, tad arodbiedrībām ir tiesības griezties Darba inspekcijā un citās uzraudzības institūcijās. Uzraudzības institūcijai ir pienākums sniegt atbildi uz rakstisku iesniegumu ne vēlāk kā divu nedēļu laikā.
- (2) Ja darba devējs vai viņa pārstāvis nepilda vai pārkāpj likumu vai vienošanos, tad arodbiedrībai, kuras biedrs ir strādājošais, ir tiesības, pēc attiecīgā strādājošā iesnieguma, par šādu rīcību pret strādājošo pieprasīt no darba devēja likuma vai vienošanās izpildi un pārkāpumu pārtraukšanu. Arodbiedrības kompetencē, pēc attiecīgā biedra iesnieguma, ietilpst dokumentu pārbaude, kas skar darba līgumu un kolektīvo līgumu, darba apstākļus, darba un atpūtas laiku, kā arī darba režīmu, darba samaksas nosacījumus, darba algas izmaksas pamatu, darba drošību, sociālās apdrošināšanas maksājumus un šo maksājumu nomaksu.

6.nodaļa Strīdu risināšanas kārtība un atbildība

25. pants Strīdu risināšana

- (1) Individuālos darba strīdus, kuri, pielietojot šo likumu, rodas starp darbinieku vai arodbiedrību izraudzīto pārstāvi un darba devēju, izšķir tādā pašā kārtībā kā individuālos darba strīdus, bet publiskos strīdus izšķir atbilstoši Administratīvajam - procesuālajam kodeksam (199.25.425; 200.3.846).
- (2) Citi strīdi, kuri rodas pielietojot šī likuma noteikumus, tiek šķirti tiesas ceļā.

26. pants Atbildība

- (1) Par šī likuma pārkāpšanu fiziskās personas nes disciplināro, civiltiesisko, administratīvo, vai kriminālatbildību, bet juridiskās personas – civiltiesisko atbildību likumā paredzētajā kārtībā.
- (2) Arodbiedrības, kuru tiesības ir pārkāptas, ir tiesīgas pieprasīt pārtraukt pārkāpumu, izpildīt pienākumu un atlīdzināt nodarītos materiālos vai nemateriālos zaudējumus.

7.nodaļa Likuma piemērošana

27. pants Šī likuma piemērošana arodbiedrībām

- (1) No šī likuma spēkā stāšanās brīža, dibināt arodbiedrības var tikai šī likuma paredzētajā kārtībā un tām tiek piemēroti šī likuma noteikumi.
- (2) "Reģistra turētājs" atbilstoši arodbiedrības nosaukumam vai arodbiedrības statūtos paredzētā mērķa

28. pants Veiktie grozījumi Likumā par valsts nodevu

29. pants Veiktie grozījumi Likumā par darba koplīgumu

30. pants Igaunijas PSR Likuma par arodbiedrībām un Igaunijas PSR darba kodeksa atzīšana par spēkā neesošiem

**Lietuvas Republikas likums
Par arodbiedrībām**

angļu valodā

**REPUBLIC OF LITHUANIA
LAW ON TRADE UNIONS**

21 November 1991 No I-2018

Vilnius

(As last amended on 4 June 2010 – No XI-882)

Persons who are legally employed under an employment contract or on other statutory grounds in the territory of the Republic of Lithuania shall, in accordance with the procedure laid down by the law, have the right to form trade unions and join them to defend their interests.

Trade unions shall be voluntary, independent and autonomous organisations representing and advocating employees' labour, economic, social rights and interests relating to their professions.

This Law shall define the basis of activities of trade unions, their rights and responsibilities in relationships with employers, state government and administration bodies when trade unions are defending the interests of their members.

**CHAPTER I
GENERAL PROVISIONS**

Article 1. The Right to Form Trade Unions

Persons who are legally employed under an employment contract or on other statutory grounds in the territory of the Republic of Lithuania shall have the right to freely join trade unions and participate in their activities.

The specific features of application of this Law to the organisations of national defence, police, state security as well as to other organisations may be established by the laws regulating the activities of those organisations.

An employer, his authorised representative may not be a member of trade unions functioning in his enterprise, establishment, organisation.

Article 2. Trade Union Membership

Trade unions shall be joined or left according to the procedure established by the articles of association (statute) of the trade union.

Article 3. Freedom of Activities of Trade Unions

In the Republic of Lithuania, trade unions shall function freely and independently. All trade unions shall enjoy equal rights. They shall have the right to prepare the articles of association and rules of their activities, to

freely choose their representatives, to organise their apparatus and activities, and to shape the program of their activities.

State bodies, employers and their authorised representatives, managing bodies of enterprises, establishments, organisations, the administration, officials, political parties and other public organisations shall be prohibited from interfering with the internal affairs of trade unions. Individuals who interfere with the legitimate activities of trade unions shall be held liable under the law.

Activities of trade unions cannot be terminated or temporarily suspended in the administrative manner.

Article 4. Legal Basis of the Trade Union Activities

Trade unions shall function in compliance with the Provisional Basic Law (Constitution) of the Republic of Lithuania, this Law and other laws of the Republic of Lithuania, conventions of the International Labour Organisation, and shall base their activities on the articles of association (statute) of a trade union registered in the prescribed manner.

Article 5. International Relations of Trade Unions

Trade unions shall have the right to maintain relations with trade unions of other states, international and other organisations, and to be members of international trade union organisations as well as to take part in their activities.

CHAPTER II

ESTABLISHMENT OF TRADE UNIONS, SUSPENSION AND TERMINATION OF THEIR ACTIVITIES

Article 6. Establishment of Trade Unions

Trade unions may be established on the basis of professional, office, production, territorial, or other principles determined by the trade unions.

A trade union may be established if it has:

1) no less than 20 founders, or the founders in the enterprise, establishment or organisation would comprise not less than one-tenth of all the employees (and one-tenth of all the employees would account for not less than three employees), and the articles of association are approved and the governing bodies are elected at the meeting of the trade union;

2) the articles of association approved at the meeting;

3) the elected governing bodies;

4) an adopted decision on the registered office.

A trade union shall be considered to have been established from the day when the conditions specified in paragraph 2 of this Article are met.

Article 7. Trade Union Associations

Trade unions shall have the right to form associations.

Trade union associations may be established only on the basis of free agreement between trade unions and on their own initiative.

Article 8. Articles of Association (Statute) of a Trade Union and Submitting of Documents to the Register of Legal Entities

Trade unions or their associations must, in accordance with the procedure laid down by the law, submit to the Register of Legal Entities articles of association (statute) of a trade union and other documents confirming the presence of the circumstances specified in paragraph 2 of Article 6 of this Law.

The articles of association (statute) of a trade union must indicate:

- 1) the name of the trade union;
- 2) the legal form of the trade union;
- 3) the goals of activities of the trade union, stating the fields and types of activities;
- 4) the rights and duties of members of the trade union;
- 5) the procedure and conditions of admission of new members, withdrawal and expulsion of the members from the trade union;
- 6) the competence of a general meeting (conference) of the members, the procedure of convocation, the procedure of adoption of decisions;
- 7) the governing bodies, their competence, the procedure of their formation, the procedure for appointing (electing) and recalling members of a collegial governing body (should it be formed) and its chairman;
- 8) other collegial bodies (should they be formed), their competence, the procedure of their formation, the procedure for appointing (electing) and recalling their members and chairman;
- 9) the procedure for submitting documents and other information about activities of the trade union to the members, if the articles of association (statute) do not specify that this procedure will be approved by a separate document;
- 10) the procedure for announcing public information or notifying about it;
- 11) the procedure for forming branches and representative offices of the trade union and for terminating their activities;
- 12) the procedure for amending the articles of association (statute) of the trade union;
- 13) the period of activities of the trade union if it is limited;
- 14) the procedure for managing, using and disposing of the property of the trade union as well as the procedure for exercising control over activities of the trade union;
- 15) the procedure for changing the registered office of the trade union;
- 16) the procedure for terminating activities of the trade union.

The articles of association (statute) of the trade unions may also include other provisions of activities of the trade union, if they do not contradict the Constitution of the Republic of Lithuania, the Civil Code of the Republic of Lithuania, this Law and other laws.

The articles of association (statute) of a trade union which is being established must be signed by a person authorised by the constituent assembly not later than within three days from the date of the constituent assembly.

The amended articles of association (statute) of the established trade union shall be signed by the governing body of this trade union or a person authorised by a general meeting of the members. Together with the amendments of the articles of association (statute) the trade union must submit to the Register of Legal Entities the whole text of the amended articles of association (statute) of the trade union (new version).

The authenticity of signatures of the natural persons who have signed the articles of association (statute) of the trade union shall not be attested by a notary.

Article 9. Suspension and Termination of the Activities of a Trade Union

The activities of a trade union or association of trade unions may be suspended or terminated:

- 1) according to the procedure established in their articles of association (statute); and
- 2) by a court decision.

If a trade union or association of trade unions violates the Provisional Basic Law (Constitution) of the Republic of Lithuania or this Law, the body which registered the articles of association (statute) of the trade union or association of trade unions shall inform in writing the governing bodies of the trade union or association of trade unions of the violation and shall state the term for the elimination of said violations. If the violations are not eliminated, the body which registered the articles of association (statute) of the trade union or association of trade unions shall have the right to appeal to court for the termination of the activities of the trade union or association of trade unions.

On the decision of the court, the activities of a trade union or association of trade unions may be suspended for the term not exceeding three months. If the violations are not eliminated during the established period, the activities of a trade union or association of trade unions may be terminated by a court decision. The activities of trade unions or their associations may also be terminated by a court decision, if trade unions or their associations, within a year's period from the day when their activities were suspended by a court decision, repeatedly violate the Provisional Basic Law (Constitution) of the Republic of Lithuania, or this Law.

CHAPTER III

RELATIONS BETWEEN TRADE UNIONS AND EMPLOYERS

Article 10. Trade Unions and the Employer

Trade unions shall be independent from the employer or his authorised representative.

The employer or his authorised representative shall be prohibited from making employment or retention of job conditional upon the employee's consent to refrain from joining or to withdraw from a trade union.

The employer or his authorised representative shall be prohibited from organising and financing organisations seeking to hinder, terminate or control the activities of trade unions.

Trade unions shall represent the members of a trade union in the relations with the employer or his authorised representative. Trade unions shall defend labour and social-economic rights and interests of their members.

The employer may transfer for a trade union the sum of money fixed in the collective agreement.

If there is a request of a member of the trade union, the employer must each month deduct a membership fee of the set amount from the remuneration of the member of the trade union and transfer it to the account of the trade union.

Article 11. The Right of Trade Unions to Conclude Collective and other Agreements

Trade unions shall represent their members (or may also be representatives of a collective of employees) when concluding a collective and other agreements with the employer.

Article 12. The Right of Trade Unions to Conclude Agreements with the Organisations of Employers

Trade unions and associations of trade unions shall have the right to negotiate and conclude agreements with the employers, their organisations or associations regarding the employment, change of qualification, organisation of work and remuneration, improvement of working and living conditions of employees, and other issues.

Article 13. Obligations of the Employer in the Relations with Trade Unions

In the cases provided by law, the employer must settle labour, economic, and social issues upon coordination thereof with trade union bodies.

The employer must ensure conditions for the activities of trade unions provided for in collective and other agreements.

The employer shall create conditions for education of members of a trade union. For this purpose the collective agreement may provide for a certain per cent of funds from the wage bill. At the request of an employee and the trade union, the employer shall grant to an employee unpaid leave of up to three days for education and training.

**CHAPTER IV
TRADE UNIONS AND STATE BODIES**

Article 14. The Rights of Trade Unions in Issuing Regulations

Trade unions and their associations shall submit proposals to state government and administration bodies concerning the adoption, amendment or repeal of regulations on labour, economic, and social issues.

Article 15. Defence of Rights of Trade Union

Trade unions shall represent their members and, in accordance with the procedure established by the law, defend their own rights and legitimate interests as well as the rights and legitimate interests of their members in state bodies.

While defending the rights and legitimate interests of their members, trade unions may conclude agreements with state government and administration bodies.

Article 16. Assistance to Trade Unions Rendered by State Bodies and Organisations

Trade unions and their associations shall have the right to receive information from state bodies and organisations on labour, economic and social issues necessary for their activities; state bodies and organisations must furnish the said information within the time limit set by the law.

State bodies shall promote negotiations between trade unions and employers or their organisations.

State bodies or organisations may provide assistance to trade unions in carrying out social or other investigations.

CHAPTER V
THE RIGHTS OF TRADE UNIONS. GUARANTEES FOR ACTIVITIES OF
TRADE UNIONS AND THEIR MEMBERS

Article 17. The Right of Trade Unions to Supervise the Adherence to the Laws on Labour and Trade Unions

Trade unions shall have the right to supervise the employer's adherence to and implementation of the labour, economic, and social laws, collective agreements and collective labour agreements relating to the rights and interests of the employees represented by them. For this purpose, trade unions may have inspectorates, legal advice services and other institutions.

While performing the functions of supervision provided for in paragraph 1 of this Article, persons authorised by a trade union shall have the right to freely enter enterprises, establishments and organisations in which the employees represented by that trade union work and to be granted access to the documents concerning working, economic, and social conditions.

Article 18. The Right of Trade Unions to Demand the Annulment of the Employer's Decisions

Trade unions shall have the right to demand that the employer annul his decisions which violate labour, economic, and social rights of their members provided by the laws of the Republic of Lithuania.

The employer must consider the said demands within ten days in the presence of the representatives of the trade union which submitted the demands.

In the event that the employer fails to timely consider the demand of the trade union to annul the decision or refuses to satisfy the demand, the trade union shall have the right to appeal to the court.

Article 19. The Right of Trade Unions to Propose that Legal Action be Taken against Officials

Trade unions shall have the right to propose that legal actions be taken against officials who violate laws on labour, or who do not ensure safety at work, or who do not execute the collective agreement or other mutual agreements.

Article 20. Defence of the Rights of Trade Unions and their Members

The rights and legitimate interests of trade unions and their members shall be defended by the state government and administration bodies, courts and other law-enforcement bodies in accordance with the procedure laid down by the law.

State bodies, officials, natural or legal persons who inflict damage to a trade union through their unlawful actions must compensate for damage according to the procedure established by the law.

Article 21. Guarantees of Labour Rights of Trade Union Members

The employer cannot dismiss from work an employee, who is a member of the elective body of the trade union functioning in the enterprise, pursuant to subparagraph 2 of paragraph 1 of Article 29 of the Law on the Employment Contract and at his own will without a prior consent of the elective body of the said trade union in the enterprise.

When imposing disciplinary penalties on the employees specified in paragraph 1 of this Article, with the exception of a disciplinary penalty – the dismissal from work, a prior consent of the elective body of the trade union shall also be necessary.

Members of trade unions who are dismissed from work by reason of their being chosen to the elective post in trade union organisations shall be granted the previous employment (post) upon the expiry of their term of office in the elective posts; and in the event that the job (post) is no longer available the said persons shall be provided with another equivalent employment (post) in the same or, with the consent of the employee, in any other enterprise, establishment, organisation.

An employee of an enterprise, establishment, organisation who has been elected to elective bodies of the trade union of that enterprise, establishment, organisation and therefore terminated the labour relations shall be equated to an employee of that enterprise, establishment, organisation and he shall be provided social guarantees during the entire term of office in the elective post.

Other guarantees to the employees elected to the elective bodies of the trade union may be set out by collective and other agreements.

Article 22. Participation of Trade Unions in the Settlement of Disputes According to the Procedure Established by the Law

Trade unions shall take part in the settlement of individual or collective labour disputes according to the procedure established by the law.

Disputes arising between trade unions and the employer concerning failure to perform duties and obligations provided by the law or agreements shall be considered by the court.

Article 23. The Right of Trade Unions to Organise Rallies or Demonstrations, or to Stage Strikes

Trade unions shall have the right to hold meetings, as well as to organise rallies, demonstrations and other mass events in accordance with the procedure laid down by the law.

While defending the rights of their members, trade unions shall have the right to stage strikes according to the procedure established by the law.

CHAPTER VI

PROPERTY OF TRADE UNIONS. RESPONSIBILITY OF TRADE UNIONS

Article 24. The Property of Trade Unions

Trade unions, associations of trade unions may own by the right of ownership buildings, equipment, means of transportation as well as other property not restricted by the law.

The property of trade unions, their associations shall also comprise membership fees, contributions by enterprises, establishments, organisations, public donations as well as any other legally acquired income and property.

Trade unions, while seeking to implement goals set forth in their articles of association (statute), shall have the right to engage in the publishing, business and economic activities, and to establish charity or other foundations.

Trade unions shall manage their funds and property independently.

Upon the liquidation of a trade union, its property shall be transferred according to the procedure established in the articles of association (statute) of the trade union or by the decision of the court.

Article 25. Responsibility of Trade Unions

A trade union which inflicts damage on the State or natural or legal persons by its unlawful actions shall be held liable to compensate for damage inflicted from its property in accordance with the procedure established by the law.